

Direktoratet for Kriminalforsorgen
Center for Straffuldbyrdelse
September 2016

Evaluering af forsøgsordning om afholdelse af AMU for indsatte i fængsler og arresthuse

Indhold

1. Opsamling og anbefalinger	4
2. Indledning	6
Baggrund.....	6
Metode.....	7
Om forsøgsordningen.....	8
Projekt mål og succeskriterier.....	9
Processen.....	10
3. Aktivitetsudvikling	12
Aktivitet.....	12
Økonomisk ramme.....	13
Udbud.....	15
Fagområder.....	15
Muligheder og rammer.....	16
Opsummering.....	19
4. Erfaringer med AMU	20
AMU-forløb gennemført af fængselspersonale.....	21
Samarbejdet med AMU-udbydere.....	23
Faglige Arbejdsmarkedsforløb.....	24
Behov og efterspørgsel.....	26
AMU kan motivere til anden uddannelse.....	29
Afholdelse af AMU i arresthuse.....	31
Opsummering.....	33
Konklusion	35
Bilag 1.	37

1. Opsamling og anbefalinger

Denne rapport er slutevalueringen på forsøgsordningen om afholdelse af arbejdsmarkedsuddannelser (AMU) for indsatte i fængsler og arresthuse. Siden 2013 har der i Kriminalforsorgens institutioner været afholdt AMU-kurser for indsatte som en fireårig forsøgsordning, der blev iværksat i samarbejde med det daværende Ministerium for Børn og Undervisning (nuværende: Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling). Evalueringens genstandsfelt er de projektmål og succeskriterier, som Kriminalforsorgen har opstillet for forsøgsperioden.

Evalueringen viser entydigt, at AMU for indsatte i fængsler og arresthuse har været et positivt uddannelsesinitiativ. De internt opstillede projektmål og succeskriterier er således overordnet set indfriet og opfyldt.

I forsøgsperioden er der opnået et bredt udbud af kurser i institutionerne, og der har været en positiv udvikling i antallet af påbegyndte og gennemførte AMU-forløb. AMU finder således stor tilslutning blandt de indsatte, og det vurderes, at der er en stor målgruppe for AMU i Kriminalforsorgen.

Evalueringen peger på, at AMU som uddannelsesinitiativ har en række styrker, der passer til en målgruppe præget af dårlig skoleerfaring og et generelt lavt uddannelsesniveau. AMU har en praksisnærhed og et erhvervsfagligt sigte, der gør det til et passende uddannelsesinitiativ for mange indsatte. Det er væsentlige kvaliteter ved AMU, at kurserne har relativt korte varigheder, og at de er kompetencegivende i forhold til arbejdsmarkedet og videre uddannelse.

Evalueringen viser også, at der er plads til forbedringer, og at der i Kriminalforsorgens institutioner endnu er stort udviklingspotentiale. Herunder identificeres en række udfordringer, som med fordel kan tænkes ind ved en eventuel permanentgørelse af forsøgsordningen. Blandt andet kan der for fængselspersonalet, der varetager undervisningen i AMU, være behov for yderligere opkvalificering og videreuddannelse, ganske som der kan være behov for bedre afløsningsmuligheder i tilfælde af opsigelser og længevarende sygdom. Evalueringen afdækker også en række barrierer ved, at der på tværs af fængslerne har været stor variation i tilrettelæggelsen af AMU. Evalueringen sætter i den forbindelse spørgsmålstejn ved, hvorvidt måderne, fængslerne rekrutterer til AMU på, begrænser målgruppen på u hensigtsmæssig vis.

Endeligt peger evalueringen af AMU i arresthusene på, at der i arresthusene er et stort udviklingspotentiale. Aktiviteten har været støt stigende og dette område bør således fremadrettet monitoreres kvantitativt på linje med fængslerne for at få et dækkende billede af aktivitetsudviklingen.

Evalueringen konkluderer, at forsøgsordningen om afholdelse af AMU for indsatte i fængsler og arresthuse har været et særdeles positivt tiltag. Det anbefales derfor, at ordningen fortsætter enten i en forlængelse af forsøgsordningen eller som et permanent tiltag.

På baggrund af evalueringen fremsættes endvidere følgende anbefalinger med henblik på at skabe bedre rammer og større kvalitet i udbuddet af AMU:

- 1) Udviklingen i udbud og aktivitet bør fortsat monitoreres halvårligt af Kriminalforsorgen. Udviklingen for arresthusene bør også monitoreres for at forbedre data og viden om, hvilke muligheder og begrænsninger der er for afholdelse af AMU i arresthusene.
- 2) En videreførelse af ordningen skal ske med fokus på at opbygge mere viden om, hvor stor målgruppen for AMU er på institutionerne i Kriminalforsorgen.
- 3) Der skal fremadrettet skabes mere systematik omkring, hvordan fængsler såvel som arresthuse i tilrettelæggelsen af AMU bedst muligt tilpasser udbuddet til indsatte ønsker og behov.
- 4) Hvis målsætningen om, at AMU skal have en så stor målgruppe som muligt, og at der blandt indsatte skal være en høj tilslutning til AMU-kurserne, fortsat skal indfries, bør der gøres en indsats for at skabe mere ens retningslinjer for visitation til og oplysning om kurserne.
- 5) Behovet for videreuddannelse af fængselspersonalet kan med fordel systematiseres yderligere. Dette kan eventuelt ske i et samarbejde med AMU-udbydere om kompetenceudvikling af undervisergruppen og bedre muligheder for kvalitetssikring.
- 6) Der bør rettes opmærksomhed mod bedre muligheder for samarbejde og afløsning i de enkelte områder i Kriminalforsorgen i tilfælde af opsigelser og længevarende sygdom blandt de interne undervisere for at gøre opretholdelsen af udbud og aktivitet mindre sårbar.

2. Indledning

I 2012 indgik regeringen og forligskredsen bag finansloven 2012 en ny flerårsaftale om Kriminalforsorgens økonomi i 2013-2016. Med flerårsaftalen blev der sat øget fokus på indsatte muligheder for uddannelse og kompetenceudvikling under afsoning, og der blev i den forbindelse vedtaget en række konkrete tiltag, der tilsammen skulle styrke uddannelsesindsatsen i Kriminalforsorgens institutioner. Indsatsen skulle bidrage til, at indsatte fik mulighed for personlig, uddannelsesmæssig og arbejdsmarkedsrelevant kompetenceudvikling under afsoning. Formålet var at sætte indsatte i stand til at opnå beskæftigelse eller fortsætte uddannelse under og efter afsoning for i sidste ende at kunne leve en kriminalitetsfri tilværelse. Et centralt led i styrkelsen af uddannelsesområdet har været, at indsatte som en forsøgsordning fik mulighed for at deltage i AMU i fængsler og arresthuse i perioden 2013-2016.

Baggrund

Ved forsøgsordningens begyndelse og til dags dato har Kriminalforsorgen allerede en række forskellige uddannelsestilbud til indsatte, herunder ordblindeundervisning for voksne, forberedende voksenundervisning (FVU), almen voksenuddannelse (AVU), højere forberedelseseksamen (HF) samt erhvervsuddannelser (EUD). Før forsøgsperioden har det ikke været muligt at afvikle AMU-kurser i regi af Kriminalforsorgen. Dette skyldes blandt andet, at bekendtgørelsen af lov om AMU kræver, at AMU udbydes som åbne kurser med adgang for alle borgere, der opfylder adgangsbetingelserne. Da dette krav ikke kan opfyldes ved afholdelse af AMU i fængsler og arresthuse, blev der i 2013 etableret hjemmel til, at Kriminalforsorgen i forsøgsperioden kan tilrettelægge og afholde AMU-kurser som lukkede hold, hvor der kun er adgang for indsatte i fængsler og arresthuse (Finansloven 2013, tekstanmærkning nr. 212).

Inden forsøgsordningen trådte i kraft, vurderede Kriminalforsorgen og Ministeriet for Børn og Undervisning, at AMU i tillæg til de øvrige uddannelsesmuligheder ville være et velegnet uddannelsestilbud til indsatte. For det første har alle kurser et tydeligt erhvervsfagligt sigte og er kompetencegivende i forhold til videre uddannelse og opnåelse af beskæftigelse efter endt afsoning. Som uddannelsestilbud er AMU derfor tiltænkt at styrke indsatte arbejdsmarkedsparathed og erhvervskompetencer. For det andet er kurserne forholdsvis korte og spænder fra 1-dages kurser til kurser med op til 7-9 ugers varighed. Vurderingen var, at AMU kunne have en motiverende effekt og medvirke til, at mange, som ellers ikke ville tage uddannelse, ville påbegynde og gennemføre uddannelse. Det har således også været et mål for forsøgsordningen, at muligheden for at deltage i AMU-kurser i fængsler og arresthuse skal give en generel, positiv afsmitning for deltagelse og gennemførelse af prøver på de øvrige uddannelsesaktiviteter.

Metode

I denne rapport præsenteres resultaterne af forsøgsordningen. Rapporten er todelt: Første del beskriver baggrunden for forsøgsordningen og gør rede for udviklingen i aktivitet og udbud for fængslerne i forsøgsperioden. Anden del samler op på de erfaringer, der er gjort med afholdelse af AMU i både fængsler og arresthuse. På baggrund heraf konkluderes der på forsøgsordningens projektmål og succeskriterier. Endeligt fremsættes en række anbefalinger ved eventuel forlængelse eller permanentgørelse af AMU i regi af Kriminalforsorgen.

Forsøgsordningen er løbende blevet evalueret med henblik på udarbejdelsen af en indstilling om at gøre AMU til et permanent uddannelsesstilbud i Kriminalforsorgens institutioner, såfremt forsøget har været succesfuldt. Den løbende evaluering blev igangsat af Kriminalforsorgen samtidig med forsøgets opstart og består dels af en monitorering af aktivitet og udbud i fængslerne og dels af en kvalitativ opfølgning på erfaringer gjort i fængsler og arresthuse. De indsamlede data har været anvendt til interne årsrapporter indeholdende ledelsessammendrag og foreløbig status på mål og succeskriterier for forsøgsordningen.

Grundet fængslernes og arresthusenes forskellighed er der for disse to regimer anvendt forskellige metoder til evaluering af udviklingen i AMU.

Da fængslerne ud fra Kriminalforsorgens vurdering har et større elevgrundlag og bedre forudsætninger for afholdelse af AMU såvel som andre uddannelsesstilbud, var forventningen ved forsøgsordningens start, at aktiviteten og udbuddet ville være størst i fængslerne. Derfor er der for fængslerne foretaget både en kvantitativ evaluering baseret på registerdata og en kvalitativ procesevaluering primært baseret på interviews og høringer.

Arresthusene er i modsætning til fængslerne underlagt en række særlige vilkår. Blandt andet er indsattes opholdstid gennemsnitligt kortere. Endvidere har arresthusene ikke de samme faciliteter og personaleresourcer som fængslerne. Ved forsøgsordningens start havde Kriminalforsorgen derfor tvivl om, hvorvidt AMU kunne være et egnet uddannelsesstilbud i arresthusene. Med forventning om et lavere aktivitetsniveau og et mindre udbud i arresthusene har Kriminalforsorgens primære interesse været de erfaringer med AMU, der er gjort i dette regime i løbet af forsøgsperioden. Som følge deraf har Kriminalforsorgen i løbet af perioden udelukkende haft fokus på at skabe et videngrundlag af træffe fremadrettede beslutninger på med hensyn til, hvorvidt AMU også bør udbredes til arresthusene. Denne del af evalueringen er således udpræget formativ og bygger på kvalitativ metode med henblik på at indsamle uddybende beskrivelser af muligheder og begrænsninger for afholdelse af AMU i arresthusene.

I løbet af forsøgsperioden er der indsamlet data i følgende interviews:

- 12 semistrukturerede interviews (heraf et gruppeinterview) med personer med ansvar for hele eller dele af uddannelsesområdet på fængslerne¹
- 9 semistrukturerede interviews med uddannelses- og erhvervsvejledere på fængslerne
- 4 fokusgruppeinterview med indsatte

I forbindelse med evalueringen er der desuden foretaget høringer blandt:

- De fire områdekontorer i Kriminalforsorgen
- Fire forskellige AMU-udbydere med hvem fængslerne samarbejder om AMU

Af hensyn til informanternes anonymitet er deres navne ændret. Af samme hensyn kan betegnelsen for specifikke kurser og navne på institutioner, når disse omtales, også være sløret.

I rapporten henvises desuden til interviews med indsatte foretaget af DISCUS i forbindelse med afholdelsen af stilladskurser (DISCUS, 2014: Oplevelsen af et stilladskursus i fængslet med virksomheden FA Stillads og High:five).

Om forsøgsordningen

I forsøgsordningen kan AMU, efter aftale mellem en AMU-udbyder og Kriminalforsorgen, afholdes som undervisning i fængsler og arresthuse, hvor alene indsatte kan deltage. Fængslerne og arresthusene har indgået samarbejde med lokale erhvervsskoler og virksomheder om afholdelsen af AMU. Samarbejdet har til formål at udbyde de AMU-kurser, som fængslerne efterspørger, og som kan lade sig gøre inden for fængslernes og samarbejdets rammer. På grund af de praktiske og sikkerhedsmæssige omstændigheder, som undervisningen finder sted under, vurderer Kriminalforsorgen i samarbejde med AMU-udbyderne løbende, hvilke konkrete AMU-kurser, der kan tilrettelægges og afholdes i fængslerne og arresthusene.

Da afholdelsen af AMU i regi af Kriminalforsorgen gennemføres som virksomhedsforlagt undervisning, modtager AMU-udbyderne betaling svarende til det almindelige taxametertilskud til virksomhedsforlagt undervisning. Herudover er det under normale omstændigheder en tilskudsbetingelse for deltagelse i AMU, at den pågældende kursist eller den virksomhed, kursisten er ansat i, betaler deltagerbetalingen. Dette krav

¹ Betegnelsen "ansvarlig for uddannelsesområdet" er skabt til evalueringen, fordi det både på tværs af fængsler og henover forsøgsperioden varierer, hvem og hvilke stillingsbetegnelser, der er for den mellemlider, afdelingsleder, ledende værkfører, projektleder eller konsulent, der har ansvaret for enten skolen, al uddannelsen på fængslet eller hele beskæftigelsen på fængslet. Hvis rapporten anvendte den korrekte betegnelse i de enkelte tilfælde, hvor der henvises til interviewdata ville det både være forvirrende for læseren og kompromitterende for anonymiteten.

bliver dog i forsøgsordningen fraveget for de indsatte, der deltager i AMU-kurser, da deltagerbetalingen i stedet betales af Kriminalforsorgen.

Projekt mål og succeskriterier

Kriminalforsorgen har i forbindelse med udmøntningen af forsøgsordningen som følge af de overordnede formål opstillet en række interne mål og succeskriterier for forsøgsperioden. Disse er således udtryk for Kriminalforsorgens forventninger til indsatsen.

Forsøgsordningen har haft følgende mål:

- 1) Ved udgangen af 2015 skal der være skabt bedre muligheder for de indsatte for at påbegynde, fortsætte og gennemføre AMU-kurser på samtlige institutioner
- 2) Udbuddet og oprettelsen af AMU-kurser skal være tilpasset behov og efterspørgsel blandt de indsatte

Forsøgsordningen har haft følgende succeskriterier:

- 1) En stor del af fængslerne og en del af arresthusene skal tilbyde AMU internt med fængselspersonale som undervisere
- 2) Der skal tilbydes en bred vifte af forskellige typer AMU-kurser i fængsler og arresthuse
- 3) Der skal blandt de indsatte være en høj efterspørgsel på de tilbudte AMU-forløb
- 4) Andelen af gennemførte kursusforløb skal være høj
- 5) Gennemførelse af AMU-kurser skal i videst muligt omfang føre til påbegyndelse af øvrig uddannelse i fængslet

Processen

Afholdelsen af AMU i regi af Kriminalforsorgen blev efter aftale med Ministeriet for Børn og Undervisning etableret med afsæt i den allerede eksisterende model på området for erhvervsuddannelser, hvilket betyder, at AMU kan afholdes som virksomhedsforlagt undervisning i landets fængsler og arresthuse.

Ved opstartsfasen af forsøgsordningen indgik fængslerne og arresthusene samarbejdsaftaler med lokale AMU-udbydere, der vurderede, i hvilket omfang Kriminalforsorgens personale havde de fornødne faglige kompetencer til at varetage undervisningen, og om faciliteterne på institutionerne levede op til gældende standarder på de enkelte områder. Fængslerne og arresthusene er desuden i løbende dialog med AMU-udbydere om, hvordan udbuddet kan tilpasses fængslernes og arresthusenes faciliteter og personalets faglige kompetencer.

For at understøtte aktiviteten i den første periode havde fængslerne og arresthusene endvidere mulighed for at søge direktoratet om midler til oprettelse af mindre holdstørrelser som del af en tomladsordning. I de tilfælde, hvor en given holdstørrelse ikke kunne opnås, var der mulighed for, at Kriminalforsorgen ydede den pågældende erhvervsskole eller virksomhed betaling for de tomme pladser. Bestod et hold for eksempel kun af 10 personer, kunne Kriminalforsorgen betale for de resterende 6-8 pladser. Tomladsordningen blev indført med forudsætning om, at den skulle afvikles til fordel for en overgang mod opkvalificeringen af egne ansatte og en mere effektiv rekruttering af indsatte. Tomladsordningen blev således løbende udfaset og endeligt indstillet ved udgangen af 2013.

Ved slutningen af det første års aktiviteter vurderede Ministeriet for Børn og Undervisning og Kriminalforsorgen, at der kunne skubbes yderligere til aktivitetsudviklingen, hvis AMU-udbydere endnu en gang blev gjort særsomt opmærksom på denne mulighed. Det resulterede i, at Ministeriet for Børn og Undervisning rundsendte en informationskrivelse til samtlige AMU-udbydere. Det vurderes, at denne særskilte information har medvirket til at skærpe AMU-udbydernes opmærksomhed på tiltaget og derved bidraget positivt til aktivitetsudviklingen.

I 2013 og 2014 var indsatsen blandt andet koncentreret om at sikre, at fængselspersonalet blev certificeret, og at AMU blev udbredt til alle fængsler og en del af arresthusene. Certificeringen af fængselspersonale foregår løbende og finder typisk sted ved, at fængselspersonalet for det første dokumenterer deres faglige kvalifikationer gennem CV og uddannelsesbeviser. For det andet indgår fængselspersonalet i såkaldt 'føltjeneste' sammen med en underviser fra den pågældende AMU-udbyder, der samarbejdes med. Her underviser fængselspersonalet under supervision i det pågældende fagtilbud, hvorved deres egnethed til

varetagelse af undervisning vurderes. Dernæst skal fængselspersonalet modtage formel undervisning i regelsættet omkring AMU.

Samarbejdet med de forskellige AMU-udbydere om certificering af fængselspersonalet har betydet, at fængslerne og arresthusene er i stand til at udbyde størstedelen af kurserne med egne ansatte som interne undervisere. Undtagelsesvis afholdes der kurser med eksterne undervisere og instruktører. Fængslerne og arresthusene har således på baggrund af vurderinger foretaget i samarbejde med de lokale AMU-udbydere oprettet og tilrettelagt et udbud af AMU-kurser på et niveau, der er realistisk i forhold til faciliteter og personalemæssige ressourcer og kompetencer.

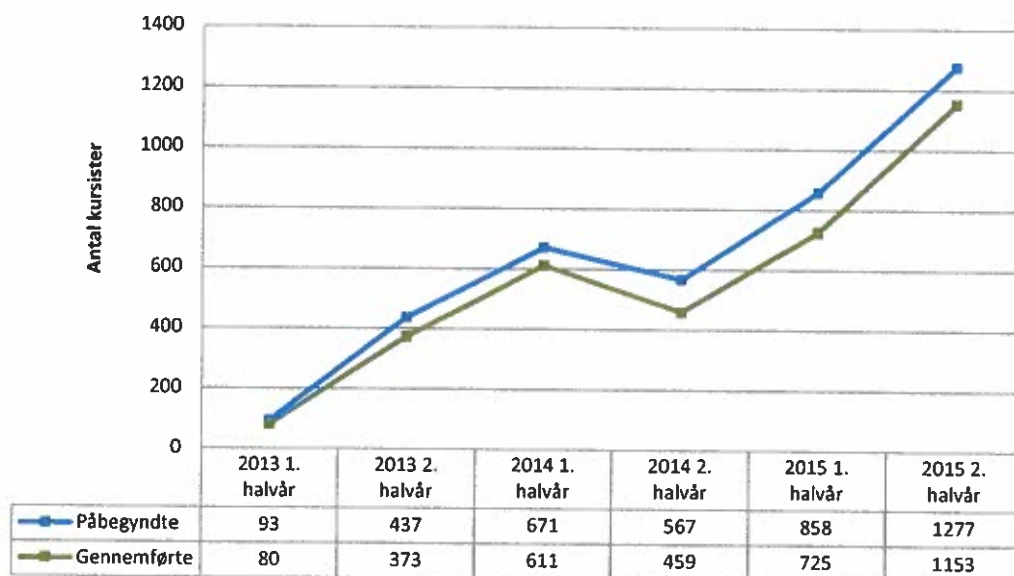
3. Aktivitetsudvikling

Som del af flerårsaftalen 2013-2016 har fængslerne haft ansvar for halvårligt at registrere egen aktivitet på uddannelsesområdet og afrapportere denne til Direktoratet for Kriminalforsorgen dels direkte og dels som en del af opfyldelsen af de faglige mål i de årlige kontrakter, der blev indgået mellem institutionerne og direktoratet. På basis af de halvårlige registreringer belyser dette afsnit udviklingen i AMU-aktiviteten i fængslerne i perioden 2013-2015 og viser, at AMU-aktiviteten samlet set har været stigende siden forsøgsordningens start, og at et tilfredsstillende udbud og aktivitetsniveau er opnået.

Aktivitet

Figur 1 viser den samlede udvikling i aktiviteten for perioden 2013-2015 målt på antallet af kursister², der har påbegyndt og gennemført AMU-kurser i fængslerne.

Figur 1. Udvikling i AMU-aktivitet, 2013-2015

Kilde: Fængslernes egne registreringer

Figuren viser en markant stigning i AMU-aktiviteten fra forsøgsordningens start i 2013 til udgangen af 2015. Allerede fra 1. til 2. halvår i 2013 var der tale om en markant stigning i antallet af påbegyndte og gennemførte AMU-forløb, som også holdt i 1. halvår 2014. I 2. halvår 2014 faldt antallet af påbegyndte og gennemførte forløb med henholdsvis 15 % og 25 %.

² En kursist er i denne sammenhæng en person, der deltager i et AMU-kursus. En kursist er således ikke en unik person, da samme person kan deltage i flere kurser. Antallet af unikke personer kan derfor være mindre end antallet af kursister.

En medvirkende årsag til faldet i 2. halvår 2014 kan være, at reorganiseringen af Kriminalforsorgen trådte i kraft d. 1. oktober 2014. I forbindelse med aftalen om Kriminalforsorgens økonomi 2013-2016 blev en omstillingsproces iværksat med henblik på at gennemføre effektiviseringer i Kriminalforsorgens virksomhed. Et hovedelement i reorganiseringen var en decentralisering af opgavevaretagelsen og etableringen af fire regionale områder under Kriminalforsorgen. Som følge af reorganiseringen er der indført en ny institutionsstruktur og nye administrative arbejdsgange samtidig med, at en stor mængde personaleressourcer er blevet relokateret.

Det kan ikke udelukkes, at de praktiske og administrative udfordringer i forbindelse med omstillingsprocessen har påvirket aktivitetsniveauet på uddannelsesområdet negativt. Dette understøttes yderligere af, at der i perioden 2. halvår 2014 til 1. halvår 2015 er registreret en nedgang i antallet af påbegyndte og gennemførte kursister og elever på flere uddannelsesstilbud, herunder EUD, FVU og AVU. Endvidere er udbuddet i AMU og EUD simultant faldende i denne periode, hvor der for begge områder også er tale om et mindre fald i andelen af gennemførte forløb. Faldet i antal påbegyndte og gennemførte AMU-forløb kan endvidere ikke forklares ved forskelle i de enkelte fængslers aktivitetsniveauer, da det er en generel tendens for alle fængsler, at aktiviteten er faldende mellem 2014 og 2015.

Aktiviteten er dog støt stigende frem til 2015, hvor den var på sit højeste niveau i forsøgsperioden. Antallet af påbegyndte AMU-forløb er således steget med 133 % fra 2013 til 2014 og med 72 % fra 2014 til 2015 til trods for et fald i aktivitet i 2. halvår 2014.

Fra forsøgsordningen trådte i kraft i 2013 til udgangen af 2015, er der registreret 3.903 påbegyndte forløb og 3.401 gennemførte forløb. Af figuren fremgår det, at udviklingen i antallet af påbegyndte og gennemførte AMU-forløb i det store og hele følger hinanden parallelt i perioden, hvor andelen af gennemførte forløb udgør gennemsnitlige 86 %. Andelen af gennemførte forløb var højest i 1. halvår 2014, hvor den var oppe på 91 % og lavest i 2. halvår 2014, hvor den i takt med nedgangen i aktivitet faldt til 80 %.

På baggrund af løbende tilbagemeldinger fra de fire områdekontorer i Kriminalforsorgen er der god grund til at antage, at der for 2016 vil være tale om en stigning i aktivitet, og at det gennemsnitlige udbud pr. fængsel ikke falder under nuværende niveau.

Økonomisk ramme

I de økonomiske rammer for forsøgsordningen er der afsat midler til at oprette udbud af AMU og sikre aktiviteten år for år. De driftsmæssige og administrative omkostninger blev fastlagt i forbindelse med aftalen om Kriminalforsorgens økonomi 2013-2015. Der er samlet afsat 12 mio. kr. til gennemførelse af

aktiviteterne i forsøgsperioden. Som følge af aftalen blev der afsat 2 mio. kr. i både 2013 og 2014 og 4 mio. kr. i henholdsvis 2015 og 2016. Af nedenstående tabel fremgår den afsatte ramme og det reelle forbrug for forsøgsperioden.

Tabel 1. Økonomisk ramme for forsøgsordningen 2013-2016

År	Ramme	Forbrug	Afvigelse
2013	2.0 mio. kr.	1.825.944,60	-174.055,40
2014	2.0 mio. kr.	1.712.753,00	-287.247,00
2015	4.0 mio. kr.	2.488.097,00	-1.511.903,00
2016*	4.0 mio. kr.	1.810.330,10	-

*For 2016 er kun medregnet forbrug for 1. og 2. kvartal

Den afsatte ramme har indtil videre kunne rumme de reelle stigninger i aktivitet. Således fremgår det af tabellen, at der for hvert år har været et underforbrug. Der har i løbet af forsøgsordningen ikke været merbehov og der for så vidt overensstemmelse mellem aktivitetsstigningerne og det forventede driftsbudget.

Den primære forklaring på afvigelserne for 2013 og 2014 er, at aktivitetsniveauet ikke indfrie forventningerne. Det har taget fængslerne og arresthusene længere tid at igangsætte aktiviteterne, blandt andet fordi fængselspersonalet først skulle certificeres og fordi værksteder og lokaler i flere tilfælde først skulle tilpasses kravene for afholdelse af AMU. Underforbruget i 2014 hænger endvidere sammen med den nedgang i aktivitet, der som beskrevet på side 13 er registreret for dette år.

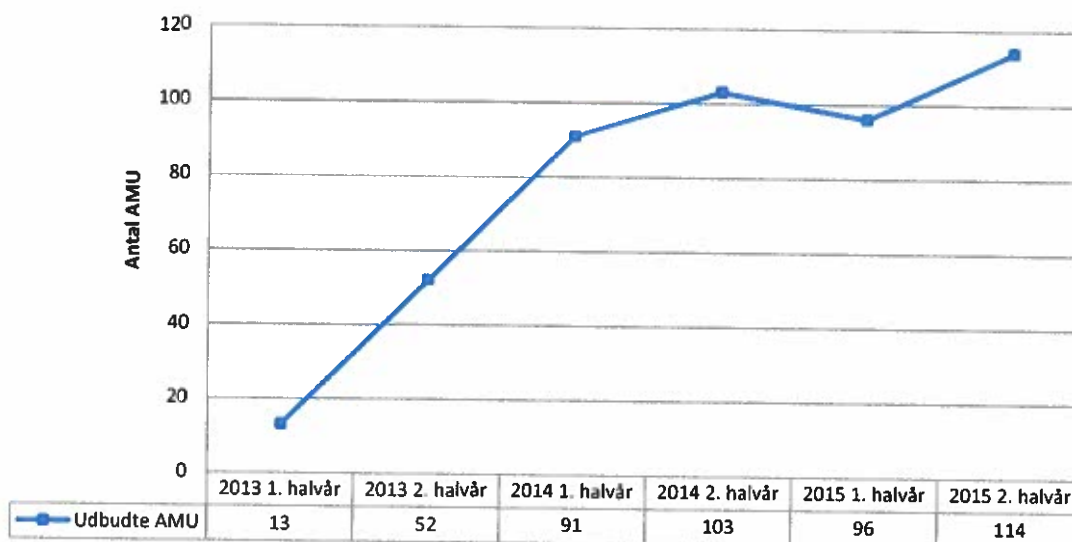
I takt med aktivitetsstigningen i 2015 har der været et højere forbrug end de foregående år, om end rammen på de 4 mio. kr. ikke blev anvendt fuldt ud. Baseret på forbruget for 1. og 2. kvartal i 2016 er prognosen imidlertid, at rammen på de 4 mio. kr. bliver anvendt.

Hverken aktivitetsniveau eller erfaringer gjort i løbet af forsøgsordningen har givet anledning til revurdering af den økonomiske ramme. I det tilfælde, at AMU-aktiviteten stiger yderligere, vil man således skulle tage stilling til en merfinansiering.

Udbud

Figur 2 viser udviklingen i antal af udbudte AMU-kurser for perioden 2013-2015³.

Figur 2. Udvikling i AMU-udbud, 2013-2015

Kilde: Fængslernes egne registreringer

Som det ses af figuren, følger udviklingen i udbuddet i det store og hele udviklingen i den totale aktivitet (figur 1). I begge tilfælde er der tale om markante stigninger. Udbuddet er tredoblet fra 2013 til 2014 og finder derefter et relativt stabilt niveau. I samme periode kan det ses af fængslernes egne registreringer, at flere af de samme typer kurser udbydes hvert halve år. Den generelle tendens er, at fængslerne udbyder flere af de samme kurser fra 2014 til dags dato. Dette antyder, at fængslerne vedholder et relativt stabilt udbud af AMU-kurser. En optælling af det samlede antal kurser viser, at hvert fængsel i gennemsnit har udbudt 10,5 unikke kurser i den treårige periode.

Fagområder

Det fremgår af figur 3, hvilke fagområder antallet af AMU-forløb fordeler sig på. Forløbene fordeler sig over 8 forskellige fagområder, hvoraf 'Tværfaglige' og 'Bygge og anlæg' finder størst repræsentation.

Ved 'Tværfaglige' forstås de kurser, der går på tværs af fagområderne og relaterer sig bredt til disse.

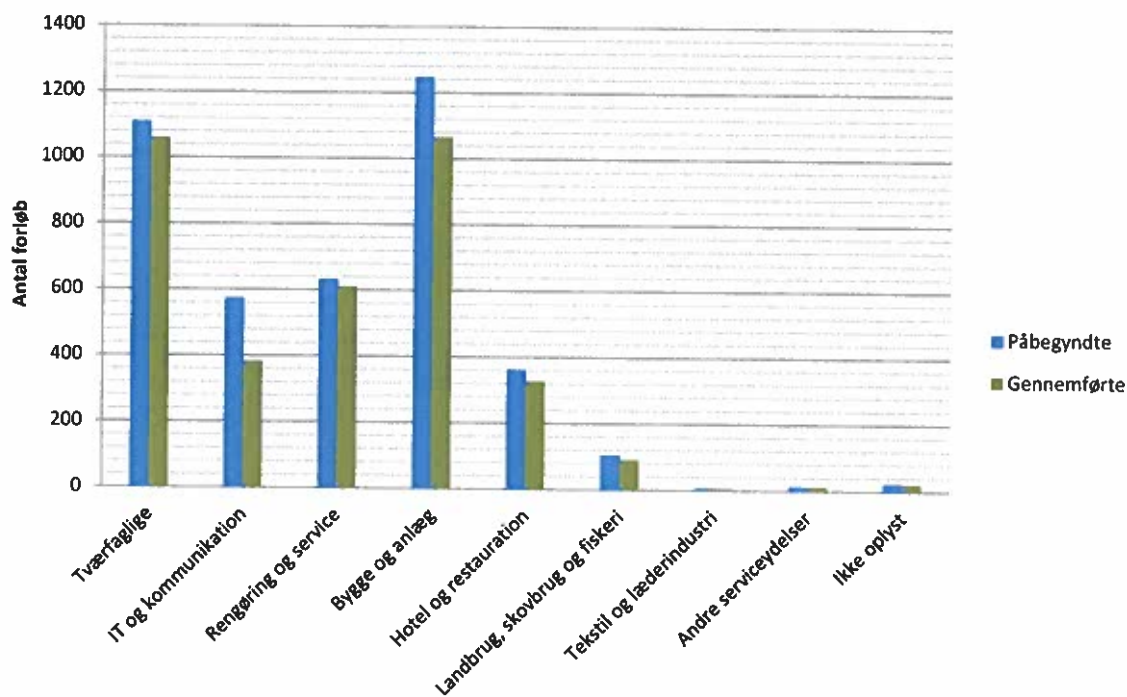
Kurserne omfatter for eksempel 'Personlig udvikling til arbejde og uddannelse', 'Førstehjælp',

'Kommunikation' og 'Konflikthåndtering'. Af figuren fremgår også henholdsvis 22 og 20 påbegyndte og

³ Der er i denne sammenhæng tale om det samlede antal kurser udbudt på tværs af alle fængsler. Den samme type kursus kan derfor optræde flere gange og der er således ikke tale om unikke kurser.

gennemførte forløb som 'Ikke oplyst'. Dette skyldes, at der i fængslernes registreringer løbende er tilføjet visse forløb uden benævnelser, hvorfor disse ikke kan placeres i et bestemt fagområde.

Figur 3. Antal påbegyndte og gennemførte forløb fordelt på fagområder, 2013-2015

Kilde: Fængslernes egne registreringer

Muligheder og rammer

Udbuddet af AMU-kurser er tilrettelagt i tæt sammenhæng med de øvrige beskæftigelsesmuligheder på fængslerne. Fængslernes muligheder for at udbyde AMU er – som for øvrige uddannelsesinstitutioner i det omgivende samfund - betinget af de fysiske rammer i form af værksteder, undervisningslokaler og fornødne materialer. De faciliteter, som fængslerne hver især besidder og løbende skaber, bestemmer naturligt hvilke kurser, der kan afholdes. I følgende interviewuddrag forklarer en uddannelsesleder for eksempel, hvordan udbuddet af AMU blandt andet afhænger af personelressourcer og fængslets fysiske rammer:

Interviewer: I tilbyder en hel del AMU-kurser. I har registreret, at I kan udbyde 10 kurser på køkkenområdet. Hvorfor er det lige de kurser?

Uddannelsesleder: Det er fordi, at det er dem, vi har ressourcerne til. Og faciliteter og lærerkræfter. Vi oprettede en ny arbejdsplads i lukket regi, som vi kalder et servicehold, som

tager sig af rengøringen på kontorer og fællesområder. Så det var meget naturligt, at vi havde nogle AMU-forløb til dem [på serviceholdet]. Derfor fik vi uddannet en værkfører til at undervise i det. Og så har vi metalværkstedet, som ikke er stort nok til at køre grundforløb [EUD]. Så slog vi over på AMU. Niels startede med at køre 5 kurser i forlængelse af hinanden. Han har en 4-5 klienter, som siger, at de er interesserede. De der kurser tiltrækker dem lidt. Så kører han sådan et 5-7 ugers forløb. Vi kan køre en hel uge eller et 3-dages kursus. Det gør ikke så meget. Så lægger han bare et kursus mere på. Så har vi computerlokalet, hvor vi kører nogle IT-kurser. Der ville vi gerne kunne noget mere. Men, det handler jo om, når vi kigger rundt (peger ud), hvad vi kan og hvordan vores [rammer] er.

Udbuddet af AMU i fængsler og arresthuse er, som det eksemplificeres i interviewuddraget, hovedsageligt tilrettelagt efter de værksteder, arbejdspladser og personaleresourcer, der rådes over. Figur 3 og oversigten over udbudte kurser (bilag 1) afspejler således også hvilke fagområder, fængslerne dækker over i kraft af deres værkstedsfaciliteter og produktionsforhold såvel som de faglige baggrunde og kompetencer, som fængselspersonalet i øvrigt besidder.

Som eksempel kan nævnes Statsfængslet i Nyborg, der har et veletableret metalværksted og værkførere med metalfaglige baggrunde. Derfor udbydes der på fængslet en lang række kurser relateret til svejsning og metalarbejde (bilag 1, tabel 9). Ligeledes tilbyder Københavns Fængsler og Statsfængslet i Møgelkær (bilag 1, tabel 1 og 12) forskellige kurser inden for madlavning og fødevarerhygiejne, da begge institutioner har køkkenproduktion og mad- og sundhedsfagligt personale. Her udbydes AMU-kurserne også naturligt som en del af erhvervsuddannelserne som gastronom og baker. Rengøringskurser er en af de mest udbredte type af kurser. Disse er således udbredt til over halvdelen af fængslerne, da disse typisk har de fornødne lokaler til undervisning i eksempelvis rengøringshygiejne og da mange indsatte i forvejen er beskæftiget med rengøring af fængslernes arealer.

Mulighederne for afholdelse af tværfaglige kurser er som udgangspunkt gode for alle fængsler. Som det fremgår af figur 3 har denne type kurser netop et højt aktivitetsniveau. De tværfaglige kurser kræver sjældent særlige faciliteter. Derfor finder de tværfaglige kurser stor udbredelse blandt alle fængsler såvel som arresthuse.

Sikkerhedsmæssige rammer

På nogle områder er mulighederne for afholdelse af AMU i fængsler og arresthuse endvidere betinget af visse sikkerhedsmæssige hensyn. Der kan for eksempel være sikkerhedsmæssige hensyn at tage til de indsatte baggrunde, når der skal sammensættes hold til de forskellige kurser. Indsatte med tilknytning til

rocker- og bandemiljøet er af hensyn til både indsatte og medarbejders sikkerhed begrænset i deres muligheder for at deltage i fælles beskæftigelse og aktiviteter, herunder visse uddannelsesforløb så som AMU. Ligeledes gælder det for de varetægtsfængslede, der afventer dom i samme sag, at de i nogle tilfælde ikke må have omgang med hinanden, og derfor ikke kan deltage sammen i beskæftigelse og øvrige aktiviteter. Disse er uomgængelige betingelser for sammensætningen af hold og rekrutteringen af kursister i forbindelse med afholdelse af AMU i Kriminalforsorgens institutioner.

Selvom det kunne formodes, at der i forbindelse med mulighederne for afholdelse af AMU kunne være særlige forhold, der gør sig gældende for henholdsvis åbne og lukkede fængsler, viser erfaringerne og opgørelserne af aktivitet og udbud i fængslerne (bilag 1) dog, at der ikke er væsensforskelle. AMU-udbydere og fængslerne har ej heller peget på særlige udfordringer for de to regimer i deres høringsvar.

Dog kan det nævnes, at der i forbindelse med afholdelse af IT-relaterede kurser i lukkede fængsler er begrænsninger i form af indsatte adgang til internet. Udover afholdelse af AMU gælder dette for eksempel også for fjernundervisning. I forbindelse med afholdelse af IT-relaterede uddannelsesforløb er det en for Kriminalforsorgen kendt udfordring, at indsatte adgang til internet er begrænset i lukkede fængsler. Her gives kun adgang til internettet gennem Det sikrede PC-Netværk (SKnet), der er et computersystem med indbygget sikkerheds- og overvågningsforanstaltninger. Sikkerhedsdelen begrænser indsatte mulighed for at navigere på internettet. Selvom SKnet er tiltænkt at kunne anvendes til undervisningsformål, er det dog ikke givet, at alle indsatte kan gives adgang, da denne beror på en individuel sikkerhedsvurdering og en eventuel særskilt tilladelse. Derfor er kurser, der kræver adgang til internet, af sikkerhedsmæssige hensyn sværere at afholde i lukkede fængsler. Dette gælder eksempelvis kurser som 'Nem-ID og internet til jobbrug' og 'E-mail til jobbrug'.

Med hensyn til udbuddet af AMU-kurser vurderes det, at der på baggrund af fængslernes muligheder og trods de sikkerhedsmæssige rammer er opnået en forventelig faglig bredde i udbuddet af kurser, hvilket illustreres i figur 3 (side 15).

Ved eventuel forlængelse eller permanentgørelse af forsøgsordningen skal det endvidere undersøges nærmere, om fængslerne har uudnyttede kapaciteter og faciliteter i form af lokaler og værksteder, der med fordel kunne anvendes for at skabe større bredde i udbuddet.

Opsummering

I forsøgsperioden er AMU blevet udbredt til alle fængsler. Opgørelserne over antal påbegyndte og gennemførte AMU-forløb viser, at der med hensyn til både aktivitet og udbud er opnået positive resultater.

Udviklingen i udbuddet viser, at fængslerne i stadig stigende grad tilbyder et bredere udvalg af AMU-kurser, der fordeler sig på 8 forskellige fagområder. Til trods for de praktiske og sikkerhedsmæssige omstændigheder, under hvilke AMU afholdes i fængslerne, er der således opnået den bredde i tilbuddene, som Kriminalforsorgen fandt ønskelig og havde opstillet som et af flere succeskriterier for forsøgsordningen.

Der er desuden grund til at antage, at en fremgang i udbuddet har påvirket aktiviteten positivt, og at det stigende aktivitetsniveau er udtryk for en høj efterspørgsel blandt de indsatte. Succeskriterierne om, at der skal tilbydes en bred vifte af forskellige typer AMU-kurser på institutionerne, og at der blandt de indsatte skal være en høj efterspørgsel på de tilbudte AMU-forløb, kan på den baggrund vurderes som opfyldte.

Den relativt stabile og høje andel af gennemførte forløb vidner om, at fængslerne i forsøgsperioden har haft succes med at fastholde de indsatte, der kun i få tilfælde ikke fuldfører de forskellige AMU-forløb. Når der imidlertid kan registreres frafald på de forskellige kurser, kan en forklaring være, at en del indsatte har korte afsoningslængder, at de løslades eller overflyttes før gennemførelse eller, at de undervejs mister motivation, hvilket kan besværliggøre kontinuitet og fastholdelse i visse uddannelsesforløb. Desuden kan der peges på, at misbrugsproblematikker og dårlig skoleerfaring også kan udgøre barrierer for at fastholde nogle indsatte i forløbene. Det ændrer dog ikke ved, at der jf. succeskriteriet om, at andelen af gennemførte kursusforløb skal være høj, er opnået gennemsnitlige 86 % gennemførte forløb.

4. Erfaringer med AMU

I dette afsnit præsenteres en række centrale temaer for forsøgsordningen om afholdelse af AMU i Kriminalforsorgen. Afsnittet lægger hovedvægt på de erfaringer, der er gjort i fængslerne og arresthusene og omfatter en beskrivelse af styrker såvel som udfordringer ved AMU. Afslutningsvis fremhæves endelig nogle opmærksomhedspunkter, der vurderes at være centrale i forhold til afholdelsen af AMU.

På spørgsmålet om, hvad der kendetegner styrkerne ved AMU, fremhæver de adspurgte personer på tværs af institutioner og områder mange af de samme faktorer. Herunder er listet de faktorer, som samler bredest enighed:

- Der er en stor målgruppe for AMU
- Kurserne er forholdsvist korte og for de indsatte overskuelige forløb
- AMU er et fleksibelt uddannelses tilbud, der kan tilpasses fængslernes muligheder
- AMU kan motivere indsatte til anden uddannelse

Ligeledes fremhæver de adspurgte personer ofte de samme udfordringer ved AMU. På baggrund af disse samt en generel erfaringsopsamling opstilles her de væsentligste faktorer, der udgør opmærksomhedspunkter for en forlængelse eller permanentgørelse af forsøgsordningen:

- Der er på tværs af fængslerne stor variation i, hvordan der visiteres og rekrutteres til AMU
- Der kan være behov for yderligere pædagogisk opkvalificering, før fængselspersonalet føler sig rustet til at varetage undervisningen
- Sygdom og udskiftning af interne undervisere gør udbuddet og aktiviteten sårbar
- Indsattes reelle behov og ønsker er ikke altid styrende for oprettelsen af AMU-kurser

Disse styrker og opmærksomhedspunkter udfoldes med udgangspunkt i de konkrete projektmål nærmere i nedenstående.

AMU-forløb gennemført af fængselspersonale

Med få undtagelser forestås undervisningen i AMU-kurserne i dag af fængselspersonale. Undervisningen varetages af mange forskellige personaler, men primært af værkmestre og fængselsbetjente inden for alle fagområder. Oftest er der tale om, at det pågældende personale varetager udbuddet af og undervisningen i AMU ved siden af deres øvrige arbejdsområder. Det vurderes, at brugen af fængselspersonalet som undervisere skaber større fleksibilitet i tilrettelæggelsen af AMU. Det er dog også udfordringer forbundet herved, idet der kan være behov for, at fængselspersonalet får opkvalificeret deres pædagogiske kompetencer, for at kvaliteten i undervisningen kan sikres. Derudover kan det være svært for fængselspersonalet at finde tid til at varetage undervisningen ved siden af deres øvrige arbejdsopgaver.

Større fleksibilitet

Overordnet set viser erfaringerne, at brugen af fængselspersonalet som undervisere og instruktører har haft en positiv afsmitning på aktivitetsniveauet. Idet der ved brug af interne undervisere ikke er krav om, at bestemte holdstørrelser skal opnås, før et kursus kan iværksættes, kan der afholdes kurser med varierende og til tider ganske få antal deltagere.

Der er endvidere blandt flere ansvarlige på uddannelsesområdet generel enighed om, at fængselspersonalet i kraft af deres daglige relationsarbejde har større indsigt i de indsattes forudsætninger og muligheder under afsoning og dermed et større kendskab til målgruppen, end tilfældet er for eksterne undervisere. På den baggrund kan AMU-forløb oprettes og afholdes løbende, når fængselspersonalet vurderer, at der er behov og muligheder for det. Flere steder har man for eksempel gode erfaringer med at afvikle AMU-forløb for større hold, men også for enkelte indsatte i form af såkaldte enkeltmandskurser. Typisk kan værkmesteren, der til daglig varetager aktiviteter i værkstederne, lade enkelte eller flere indsatte påbegynde AMU-kurser sideløbende med deres beskæftigelse i værkstederne, når der er ønske om og motivation for at gøre det.

Samlet set kan der ved brugen af fængselspersonale opnås en ønsket fleksibilitet i oprettelsen og afholdelsen af AMU, der giver mening i forhold til fængslernes muligheder såvel som indsattes forskellige forudsætninger for deltagelse i undervisning.

Udfordringer

For mange værkmestre og betjente har undervisning i AMU været en ny opgave at løfte. Selvom erfaringerne har været gode og til trods for, at undviserrollen for mange opleves som et professionelt løft, er der udfordringer forbundet med brugen af fængselspersonale som undervisere.

Det har som nævnt været en hensigt med forsøgsordningen, at fængselspersonalet skulle sættes i stand til at undervise på AMU-kurser. For at imødegå udfordringerne ved fængselspersonalets manglende kvalifikationer til at forestå undervisningen har direktoratet godkendt fængselspersonalets deltagelse på AMU-kurser med det formål at give dem undervisningscertifikat. Enkelte steder giver AMU-udbydere i tillæg til certificeringen fængselspersonalet mulighed for at deltage i supplerende kurser i kommunikation og formidling. Hensigten med disse kurser er at give dem yderligere metodiske og pædagogiske kompetencer til at kunne forestå undervisningen i AMU. Det er imidlertid et mindretal af fængselspersonalet, der er blevet certificeret, der har fået dette tilbud.

Som det fremgår af Bekendtgørelse om arbejdsmarkedsuddannelser m.v. stilles der krav om, at undervisere, der underviser i AMU, har pædagogiske kvalifikationer mindst svarende til niveauet i en pædagogisk diplomuddannelse. For undervisere, der underviser på halv tid eller et mindre timeantal, kan kravet dog fraviges (BEK nr. 724 af 21/06/2013). Derfor er fængselspersonalet, der som nævnt varetager undervisning i AMU som del af deres arbejdsområde og ikke underviser fuldtid, derfor omfattet af denne fravigelse.

Visse værk mestre, der udover at undervise i AMU også underviser i EUD, har påbegyndt eller gennemført diplomuddannelser i erhvervspædagogik hos professionshøjskolen Metropol. Dette er dog et betydeligt mindretal af underviserne, og det viser det sig, at en del af de betjente og værk mestre, der underviser i AMU, savner mere sikkerhed i rollen som underviser.

I interviewmaterialet er der eksempler på personale, der efter certificering alligevel fragår rollen som underviser, da undervisningen opleves for krævende i forhold til det teoretiske eller pædagogiske niveau, hvilket en uddannelsesvejleder forklarer i følgende interviewuddrag:

Uddannelsesvejleder: Vi ville gerne tilbyde nogle IT-kurser. Derfor havde vi sendt en værk mester af sted [til certificering], så han skulle kunne undervise. Men det var alt for teoretisk. Så længe man rekrutterer inden for egne rækker - betjente og værk mestre - er der lang vej igen til at få personale med de kompetencer, der skal til for at kunne undervise. (...) Der er lang vej, når AMU-delen er for teoritug.

Der skal i den forbindelse peges på, at der er plads til forbedringer og yderligere pædagogisk opkvalificering af personalet, der ikke i alle henseender oplever at have den fornødne erfaring eller de formelle kompetencer til at undervise. Nogle ansatte har med andre ord brug for mere kompetenceudvikling, før de føler sig rustet til at varetage undervisningen.

Udbuddet er endvidere sårbart for fravær blandt underviserne, da de fleste AMU-kurser, der tilbydes i fængslerne, typisk udbydes ved en enkelt underviser. Det er således vanskeligt at finde afløsning i de tilfælde, hvor underviseren eksempelvis på grund af sygdom er fraværende i længere tid. I andre tilfælde er det også svært for værk mestre at finde tid til undervisning, når den øvrige beskæftigelse i værkstederne skal prioriteres. Dette forklarer en uddannelsesleder med disse ord:

Interviewer: Det er jeres egne værk mestre og betjente, der underviser i AMU, ikke?

Uddannelsesleder: Jo, men på sikkerhedskurset er det [ekstern udbyder], der underviser. Vores egne Martin og Susanne kører selv kurser. Det er rigtig fint, når vi kan bruge vores egne, for det giver et ejerskab over uddannelse. Men vi skal huske, at resten af fængslet også skal fungere og at de andre indsatte også skal beskæftiges. Det er en af årsagerne til, at vi bruger [ekstern udbyder] nede i værkstedet. Martin har tidligere kørt IT-kurser, men nu vil vi gerne have en udefra, for han skal passe områder, hvor der skal være en til at beskæftige [de andre indsatte].

Interviewer: Så det giver ejerskab, men det giver også nogle huller?

Uddannelsesleder: Ja. Det er to funktioner og det kan vi ikke.

Visse nedgange i udbud og aktivitet for de enkelte fængsler kan således forklares ved, at den pågældende underviser enten har haft længevarende fravær, har sagt sin stilling op eller har fragået rollen som underviser. Manglende kvalifikationer, krav om opretholdelse af øvrig beskæftigelse og længevarende fravær uden mulighed for afløsning er med andre ord faktorer, der gør det vanskeligt for institutionerne at opretholde udbuddet og aktiviteten i AMU.

Samarbejdet med AMU-udbydere

I de fleste tilfælde er det ansatte på de enkelte fængsler, der, efter at de er blevet godkendt som undervisere af den AMU-udbyder, der samarbejdes med, forestår undervisningen, mens det er AMU-udbyderen, der står for administrationen og sikrer kvaliteten af fagtilbuddet samt undervisernes kompetence til at undervise.

Erfaringerne om samarbejdet mellem Kriminalforsorgens institutioner og de lokale AMU-udbydere har i store træk været positive. Blandt de AMU-udbydere, der er blevet adspurgt i forbindelse med nærværende evaluering, vurderes samarbejdet at være godt.

Det vurderes, at AMU-udbydernes engagement i samarbejdet har haft en positiv effekt på udviklingen i AMU i fængslernes og arresthusene, og at det særligt i opstartsfasen har været afgørende, at AMU-

udbyderne har understøttet fængselspersonalet i tilrettelæggelsen af udbuddet. En udviklingschef fra et AMU-center forklarer for eksempel:

Vi samarbejder i dag med 14 enheder i Kriminalforsorgen og har kun mødt stor nysgerrighed og ønske om at udbrede de muligheder et samarbejde åbner op for. Efter en tung indkøringsperiode, hvor arrester og fængsler tilsyneladende havde svært ved at se mulighederne, er der nu en stærkt stigende interesse for brug af systemet.

Det påhviler endvidere AMU-udbyderne løbende at sikre, at undervisningen i AMU i fængsler og arresthuse lever op til gældende standarder og krav på området. Endvidere er det AMU-udbydernes ansvar jævnligt at foretage audit (stikprøvekontrol) i Kriminalforsorgens institutioner.

Det fremgår dog af en høring blandt AMU-udbyderne, at det sjældent er muligt at foretage uanmeldt audit i både fængsler og arresthuse, hvilket skyldes praktiske og sikkerhedsmæssige omstændigheder. Derfor må audit oftest varsles mindst en dag i forvejen. En konsulent fra et AMU-center forklarer i den forbindelse:

Når vi ikke kan komme uanmeldt, har det den begrænsning, at vi er nødt til at fortælle dage forinden, at vi kommer. Dermed opnår vi ikke indsigt i, om der sidder de rigtige folk i klassen, om der undervises efter undervisningsplanen m.m.

I forhold til de udfordringer, der som nævnt i foregående afsnit er forbundet med brugen af fængselspersonalets som undervisere, vurderes det problematisk, at kvalitetssikringen af undervisningens indhold og undervisernes kompetencer er begrænset i fængsler og arresthuse. Det anbefales, at Kriminalforsorgen og AMU-udbyderne fremadrettet indgår et samarbejde, der gør det muligt, at AMU-udbyderne kan føre det fornødne tilsyn.

Faglige Arbejdsmarkedsforløb

Blandt AMU-udbyderne og Kriminalforsorgens institutioner er der enighed om, at AMU som udgangspunkt er et godt uddannelsestilbud til indsatte, men at der samtidig bør gøres forbedringer ved måderne, hvorpå AMU tilrettelægges i fængsler og arresthuse. Generelt udtrykkes der fra begge sider ønsker og intentioner om at skabe mere sammenhæng mellem de enkelte kurser og mellem de AMU-kurser, der udbydes, og arbejdsmarkedet.

Et forsøg på dette er for eksempel gjort omkring afholdelse af Faglige Arbejdsmarkedsforløb (FAF) i visse fængsler. Her indgås også samarbejde med private virksomheder om afholdelsen af disse længevarende, brancherelaterede forløb. Det væsentligste af disse, som bør nævnes her, er samarbejdet med stilladsfirmaet FA Stillads, der er en mindre virksomhed, der udlejer og opsætter stilladstyper for

entreprenører og private kunder, og som på eget initiativ har indledt et samarbejde med Statsfængslet ved Horserød med henblik på at uddanne indsatte til stilladsbranchen.

FAF tilrettelægges som et 7-ugers erhvervsrettet forløb bestående af en række sammensatte AMU-kurser centreret omkring 'Systemstillads' (et 3 ugers AMU-forløb). Forløbet, der består af en række tværfaglige og fagspecifikke kurser, der relaterer sig til stilladsbranchen, har til formål at målrette forløbet arbejdsgivers efterspørgsel på arbejdskraft og at skabe øget arbejdsmarkedsrelevans omkring tilbuddet om AMU til indsatte.

Udover det centrale kursus 'Systemstillads' er forløbet tilrettelagt som en samlet "uddannelsespakke" udelukkende bestående af AMU-kurser, heriblandt flere tværfaglige kurser, der relaterer sig til personlig udvikling, kommunikation, arbejdsmiljø og førstehjælp. Derudover består forløbet af enkelte IT-relaterede kurser omhandlende anvendelsen af regneark og tekstbehandling⁴. Undervisningen i 'Systemstillads' forestås af virksomhedens egne ansatte, mens fængselspersonalet står for undervisningen i de øvrige kurser. Forløbet afholdes typisk med en holdstørrelse på 15 indsatte.

Erfaringerne med denne type forløb har i store træk været gode. Som en primær fordel ved denne type forløb fremhæves oftest, at det er et arbejdsmarkedsrelevant uddannelsesstilbud, der giver de indsatte mulighed for ordinært arbejde eller uddannelseskontrakt efter endt afsoning. I de tilfælde, hvor de gennemgår hele forløbet, vil de indsatte ved løsladelse have de nødvendige forudsætninger for en ordinær ansættelse hos virksomheden selv eller andre stilladsfirmaer, uden at disse behøver at investere i yderligere opkvalificering. Der er således tale om et forløb med et tydeligt erhvervsfagligt sigte, der kvalificerer indsatte til at indgå direkte på arbejdsmarkedet ved løsladelse.

I interviewmaterialet er der endvidere flere eksempler på indsatte, der fremhæver, at virksomhedens undervisere har en faglighed og et kendskab til branchen, der udgør kvaliteter ved stilladskurset. For mange giver det også kurset en øget relevans, at der skabes relationer mellem arbejdsgiver og potentiel arbejdstager og at der for de indsatte dermed skabes en direkte forbindelse til arbejdsmarkedet (DISCUS, 2014: Oplevelsen af et stilladskursus i fængslet med virksomheden FA Stillads og High:five).

Selvom FAF er et godt eksempel på, hvordan AMU-kurser kan tilrettelægges i sammenhæng med hinanden, kan der dog rejses tvivl om, hvorvidt forløbene virker mod den overordnede hensigt om at gøre AMU-kurser tilgængelige for så mange indsatte som muligt. De kortere, tværfaglige kurser så som 'Førstehjælp' og 'Konflikthåndtering', der tilbydes som en del af forløbet, kan kun tilgås af de indsatte, der forventes at

⁴ FAF er sammensat af følgende AMU-kurser: 'Stress og arbejdsmiljø', 'Konflikthåndtering', 'Personlig udvikling til arbejde og uddannelse', 'Kommunikation i teams', 'Arbejdsmiljø og sikkerhed på arbejdspladsen', 'Systemstillads', 'Indskrivning og formatering af mindre tekster', 'Anvendelse af regneark til enkle beregninger' og 'Førstehjælp'.

gennemføre hele forløbet. Dermed afskæres flertallet af indsatte fra at kunne deltage i et eller flere af disse kurser, selvom de kunne have behov for eller ønske herom.

Behov og efterspørgsel

Som en del af forsøgsordningen har Kriminalforsorgen opstillet det som et mål, at: *”Udbuddet og oprettelsen af AMU-kurser skal være tilpasset behov og efterspørgsel blandt de indsatte”*.

Da der ikke foretages en præcis afdækning af indsattes behov og ønsker for AMU-kurser, er det vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang dette mål er indfriet. Betragtes de kvantitative og kvalitative data, er der dog tegn på, at der er høj efterspørgsel på AMU-kurser i fængslerne, og at der flere steder vurderes at være en større målgruppe, end udbuddet kan rumme.

Det kan ej heller forventes, at målet om, at udbuddet skal tilpasses indsattes behov og ønsker, på noget tidspunkt kan vurderes som indfriet, idet det netop er en fortløbende proces, og da afholdelsen af AMU i fængsler og arresthuse endnu er et område under udvikling, hvor der er gjort og gøres mange forsøg på at tilpasse udbuddet de lokale og individuelle behov. I nedenstående interviewuddrag forklarer en uddannelsesleder, hvordan de har til hensigt at tilrettelægge udbuddet af kurser efter de indsattes efterspørgsel:

Interviewer: Hvorfor udbyder I lige de kurser, I gør?

Uddannelsesleder: Det er faktisk lidt tilfældigt. Vi har faktisk sagt til de indsatte, at hvis de har nogle konkrete ønsker om AMU, så må de meget gerne komme ned til vejlederen. Vi har sagt, at nu her når vi fra 2016 begynder at lave årshjul, så må de heller end gerne komme ned. For der er jo et hav af AMU-kurser, som kunne køres her (...) hvis der bare er nogen, der vil, kan vi sgu sagtens. Vores værkfører skal jo være godkendt til de forskellige kurser. Nu kører John rengøringskurser, Mette kører IT og Søren kører en masse forskelligt nede i køkkenet. Det er fleksibelt. Kompetencelokalerne [lokaler til undervisningsbrug] er så fleksible, så det kommer an på, hvad der er af efterspørgsel og behov for det, vi gerne vil køre. Vi har snakket om Førstehjælpskursus med [et andet fængsel], for de har måske en værkfører derude, der kan det. Og vi kan noget rengøring med John og så kunne vi jo godt køre noget samarbejde i regionen.

Selvom uddannelseslederen forklarer, at de opfordrer de indsatte til at henvende sig med ønsker, og at AMU er et tilstrækkeligt fleksibelt uddannelses tilbud, der kan tilpasses efterspørgsel, er det sjældent de indsattes efterspørgsel, der er styrende for, hvilke kurser der oprettes og udbydes.

Nogle steder tilbydes alle eller delene af kurserne kun til de indsatte, der er beskæftiget på det fagområde, som kurset hører under. I modsætning til ovenstående uddrag, er der eksempler på, at det er de indsatte, der for eksempel arbejder i vedligeholdelsen af fængslets bygninger og arealer, der får viden og tilbud om stilladskursus, og at det er de indsatte, som arbejder i skov- og landbrug, der får tilbud om motorsavskursus. Andre steder er det udelukkende indsatte beskæftiget i såkaldte servicehold, der står for rengøring og vedligehold af fængslernes arealer, som får tilbud om rengøringskurser. En uddannelsesleder forklarer for eksempel:

Interviewer: Hvordan bliver de indsatte visiteret til kurserne?

Uddannelsesleder: Jamen, tager vi for eksempel rengøringskurser, da er det dem, der er visiteret til serviceholdet. En af mine ideer er, at det skal indgå som en naturlig del af det at arbejde. Så er der dem, der er ansat oppe i skoven. De skal på et eller andet tidspunkt på et motorsavskursus. Det skal så være op til brændesæsonen og det er så dem, der er på den arbejdsplads. Det er det samme med dem på serviceholdet. De skal på kursus på et eller andet tidspunkt. Vi spørger dem faktisk ikke, for det er en del af arbejdet.

Denne metode, hvor det pågældende kursus knyttes til den pågældende arbejdsplacering, afspejler for så vidt AMU-kursernes anvendelse i det omgivende samfund, idet kurset relaterer sig til kursistens arbejdsplads og fagområde. I regi af fængsler og arresthuse giver det også god mening, at der skabes sammenhæng mellem arbejdsplacering og uddannelse, idet den praksisnærhed, der er en styrke ved AMU, kan opnås på denne måde. Men for de indsatte, der ikke er beskæftiget i den retning, de ønsker at uddanne sig, giver det mindre mening, at de ikke får tilbud om de øvrige kurser, der afholdes, blot fordi de er beskæftiget i et andet fagområde. Som det fremgår af nedenstående interviewuddrag viser data også, at der ikke alle steder er tradition for at opsætte opslag eller på anden vis informere om de pågældende kurser, og at kun et fåtal af indsatte får mulighed for at deltage i dem:

Interviewer: Hvis I opretter et kursus, bliver det så slået op?

Uddannelsesleder: Nej. Det er kun, hvis der er en ekstra plads på holdet. Hvis der er plads til 6 og der kun er 5 på arbejdspladsen. IT-kurserne har vi slået op. Det er noget Jesper kører hver tirsdag. Så kan de bare gå fra deres arbejdsplads den dag. Det hører ikke nødvendigvis til en arbejdsplads.

Interviewmaterialet efterlader indtryk af, at der er på tværs af fængslerne er vidt forskellige tilgange til, hvilke indsatte, der tilbydes AMU, og hvordan de oplyses om deres muligheder. Der er således flere eksempler på indsatte, der ikke får information om, at der på fængslet bliver afholdt forløb, som de ellers

har interesse i at påbegynde. I et fokusgruppeinterview med en gruppe indsatte fremgår det for eksempel, at de ikke er blevet oplyst om et bestemt kursus, som de ellers var interesserede i:

Interviewer: Hvad med de AMU-kurser, der er herinde i fængslet? Ved I hvad det er og er det noget, I kan bruge til noget?

Kim: Overhovedet ikke.

Søren: Nej

Martin: Jo, jeg blev spurgt om et truck-kursus, dengang jeg kom og det har været det eneste. Så har jeg sagt nogle andre kurser til ham [værkmesteren], og dem ville han også tjekke op på, men der er ikke sket noget.

Interviewer: Men du kan ikke tage truck-kursus herinde?

Martin: Nej. Så skal det være på frigang.

Hans: Jeg ved, at der er stilladskursus om 9 dage. Og så er der noget rengøringskursus.

Søren: Er der stilladskursus? Det ville jeg gerne have, mand. Hvorfor har jeg ikke fået det at vide?

Martin: Det burde vi da også have, når vi alligevel går og arbejder på stilladset derude.

Interviewer: Hvor ved du fra, at der er stilladskursus?

Hans (griner): Ja, jeg har connections. Ej, det er fordi jeg går sammen med ham chefen, der styrer os to. Det er chefen for bygningsvæsenet.

Interviewer: Og han har så bare fortalt dig det?

Martin: Hvorfor har han kun fortalt det til dig?

Hans: Det ved jeg ikke. Fordi vi er A-holdet, ikke også!?

Interviewer (henvendt til Søren): Men det er noget, du kunne være interesseret i?

Søren: Ja, og det har jeg faktisk spurgt om for lang tid siden. Men da sagde de, at de ville sige det, når der kom noget kursus.

Skal AMU være et åbent tilbud for indsatte?

Der har i forsøgsordningen ikke været stillet krav til, hvordan der på fængslerne skal rekrutteres til AMU-kurser. Ej heller har der været gældende retningslinjer for, hvordan kurserne skal markedsføres overfor de indsatte. Det er således heller ikke afklaret, hvilke indsatte, der kan være i målgruppen for AMU.

En af de underliggende faktorer, der har betydning for AMU-aktiviteten, er, hvor stor målgruppen for AMU er. Som udgangspunkt er AMU et tilbud til ufaglærte og faglærte. I regi af Kriminalforsorgen kan målgruppen endvidere afgrænses til de indsatte, der har behov for eller ønsker om uddannelse. Indsattes behov for uddannelse afdækkes blandt andet gennem kriminalpræventive screeningsmetoder i

fængslernes modtagelsesafdelinger. Derudover skal der jf. aftalen om Kriminalforsorgens økonomi 2013-2016 prioriteres uddannelsesiltag for alle indsatte under 30 år og ligeledes skal alle indsatte, der er hensat til mere end 2 måneders afsoning udredes i forhold til uddannelsesbehov. Målgruppen kan desuden afgrænses til de indsatte, der for det første er motiverede til at deltage i uddannelsesforløb og for det andet ikke har sociale eller helbredsmæssige problemer såvel som sikkerhedsmæssige hensyn, der kan forhindre dem i dette.

Der kan sættes spørgsmålstejn ved, om de manglende retningslinjer for rekruttering til AMU er medvirkende til at begrænse målgruppen på uhensigtsmæssig vis. Når det eksempelvis udelukkende er arbejdsplaceringen, der afgør, hvem der får tilbud om AMU, bliver visse kurser med andre ord ikke gjort tilgængelige for andre indsatte, som kunne have samme eller større behov for at deltage i disse. Ligeledes forfordeler sammensætningen af AMU-kurser til længevarende forløb de mere ressourcestærke indsatte. De indsatte, der kunne have gavn af at deltage i blot et eller få af disse, får ikke denne mulighed, når kurserne tænkes ind i en samlet pakke, der kun gøres tilgængelig for et mindretal.

Det er endvidere vanskeligt at drage en entydig konklusion på, i hvilken grad kurserne tilrettelægges efter behov og efterspørgsel. Dertil mangler der konkret viden om, hvilke behov de indsatte har, hvilke kurser, der er ønsket om, og i hvilken grad det prioriteres på fængslerne at tilrettelægge udbuddet efter behov og efterspørgsel. På baggrund af interviews med uddannelsesansvarlige kan det påpeges, at der er forskellige tilgange til, hvordan indsatte gives mulighed for at deltage i kurser.

Det anbefales, at der fremadrettet skabes mere systematik omkring, hvordan fængsler såvel som arresthuse i tilrettelæggelsen af AMU bedst muligt tilpasser udbuddet til indsatte ønsker og behov. Det bør i den forbindelse afklares, hvorvidt AMU skal være et åbent tilbud til flertallet af indsatte, og om der i så fald skal stilles krav om, hvordan fængslerne oplyser og informerer de indsatte om deres muligheder for at tilgå kurserne.

AMU kan motivere til anden uddannelse

Det har været et succeskriterie for forsøgsordningen, at: *"Gennemførelse af AMU-kurser i videst muligt omfang skal føre til påbegyndelse af øvrig uddannelse i fængslet"*. Kriminalforsorgen havde inden forsøgsordningens opstart en forventning om, at AMU ville styrke det øvrige uddannelsesområde og motivere de indsatte til anden uddannelse. Særligt var det en forventning, at AMU ville bidrage til at øge aktiviteten på EUD-området ud fra en betragtning om, at AMU dels er meritgivende i forhold til visse erhvervsuddannelser og dels, at kursernes korte varighed og praktiske art kunne medvirke til at motivere indsatte til at påbegynde anden uddannelse.

På baggrund af de tilgængelige data kan det i nærværende rapport ikke konkluderes, i hvilken udstrækning indsatte, der har deltaget i et eller flere AMU-forløb, også påbegynder eller gennemfører anden uddannelse. Det er derfor også svært at vurdere, hvilken effekt AMU har på de øvrige uddannelses tilbud i Kriminalforsorgen institutioner. Blandt flere ansvarlige på uddannelsesområdet er der dog en forståelse af, at AMU kan motivere til anden uddannelse, idet AMU for mange indsatte giver en positiv førstegangsoplevelse med uddannelse og undervisning. Dette forklarer en uddannelsesleder for eksempel med disse ord:

Uddannelsesleder: I forhold til AMU er der ingen tvivl om, at det giver et stort kompetenceløft for den indsatte. Måske giver det endda også lyst og mod til at gå videre med anden uddannelse. Det er det, vi fornemmer. Beviset kan bruges i den virkelige verden. Det er fantastisk. De indsatte spørger tit: "Kan jeg blive selvstændig? Kan jeg åbne en butik? Eller hvad kan jeg, for jeg har en plettet straffeattest?". Så der kan man jo godt mærke, at det [AMU] giver dem noget positivt. De ser, at de har muligheder. "Min straffeattest er møgplettet, men jeg har muligheder".

Af en rundspørge blandt uddannelsesansvarlige fremgår det generelt også, at AMU giver indsatte positive erfaringer med undervisning, og at det kan give dem mod på at påbegynde anden uddannelse. Der er således eksempler på indsatte, der efter deltagelse i AMU-forløb er påbegyndt fagrelaterede erhvervsuddannelser såvel som AVU og FVU. Dette fremhæves for eksempel i følgende uddrag af et fokusgruppeinterview, hvor to uddannelsesansvarlige udtaler sig på følgende vis:

Lise: AMU er fint for vores indsatte her, for det er måske det første bevis, de tager. Hvis de ikke har taget en 9.klasse, så får de da et stykke papir på noget. Det kan godt have betydning.

Mads: Det betyder da rigtig meget. Det kan give anledning til, at vi kan få dem i gang med AVU og FVU for eksempel. Så vi byder jo ind der. De fleste af de unge under 30 år skal jo noget med uddannelse alle sammen⁵. Og mange af dem har ingen uddannelse. Ej heller en 9.klasse. Og det er ikke sikkert, at de magter FVU og AVU, men når de så har fået et bevis [AMU], så...

Interviewer: Hvad sker der så?

Mads: Det er jo en mestringsoplevelse, ikke? Når man mestrer en ting her, så er man klar på det næste. Og det er det gode ved, at der er kommet begge ting. At der er AMU og at der også

⁵ I udmøntningen af flerårsaftalen for Kriminalforsorgens økonomi 2013-2016 er det et særligt krav, at uddannelse skal indgå som et centralt element for unge under 30 år (Aftale om Kriminalforsorgens økonomi, 2013: 8).

er programvirksomhed⁶. Skolens ledere kan jo i dagligdagen give dem et lille skub. Så man får noget fra flere sider. I hvert fald oplever de, at nu kan de også det her. Og de får bekræftelse fra andre, selvfølgelig fra lærerne men også fra de andre indsatte. De snakker jo også sammen. Jo mere uddannelsessnak, der kommer, jo bedre. Jo mere energi kommer der faktisk også i det. Der kommer noget mere dynamik i det (...) Det starter, som du siger, en eller anden proces i dem, som kan føre til, at de kommer herover [FVU og AVU].

Som nævnt er det på baggrund af de tilgængelige data ikke muligt at påvise, om de indsatte, der har deltaget i AMU også påbegynder anden uddannelse under afsoning. Dog er der blandt flere informanter forståelser af, at AMU kan give anledning til at motivere indsatte til at deltage i andre uddannelses tilbud. Som det fremgår af ovenstående interviewuddrag, kan det have en positiv effekt, at indsatte, der har et lavt uddannelsesniveau, modtager bevis for gennemførte AMU-forløb, og at dette kan give mestringsoplevelser. Kursernes korte varighed og praksisnærhed fremhæves i den forbindelse ofte som faktorer, der kan give indsatte mod på at deltage i flere kurser eller påbegynde et længere uddannelsesforløb.

Afholdelse af AMU i arresthuse

Forsøgsordningen har omfattet både fængsler og arresthuse. Arresthusene behandles som nævnt særskilt i denne rapport, hvilket skyldes de særlige vilkår, som gælder for arresthusene. Fra forsøgsordningens begyndelse var der en antagelse om, at der for arresthusene ville være tale om et lavere aktivitetsniveau såvel som et mindre udbud og ligeledes en begrænset bredde i dette. Endvidere var forventningen, at kun et fåtal af arresthusene ville være i stand til at udbyde AMU.

På basis af rundspørge blandt ansvarlige konsulenter og ledere på uddannelsesområdet er indtrykket dog, at afholdelse af AMU i arresthusene udvikler sig i positiv retning, og at der i stigende grad udbydes flere og flere kurser. Der bør endvidere være udsigt til en stigende aktivitet, idet områderne under Kriminalforsorgen er blevet mere målrettede og strategiske i deres arbejde med at få igangsat AMU-forløb i arresthusene. Det anbefales derfor, at en eventuel forlængelse eller permanentgørelse af forsøgsordningen fortsat kommer til at omfatte arresthusene.

Kortere opholdstid

Overordnet set vurderes AMU at være et egnet og fleksibelt uddannelses tilbud i arresthusene, idet kurserne er af relativ kort varighed og derfor egner sig til et område med en for de indsatte kortere opholdstid.

⁶ Programvirksomhed er en samlebetegnelse for Kriminalforsorgens kognitivt baserede programmer og terapiforløb. Disse er fx Anger Management, Det Kognitive Færdighedsprogram, Voldforebyggelsesprogrammet m.fl.

Ved afholdelse af AMU såvel som andre uddannelses tilbud i arresthuse skal der tages hensyn til, at den typiske klient er varetægtsfængslet, hvilket indebærer, at der i de fleste tilfælde ikke er afsagt dom i klientens sag. Som udgangspunkt er arresthusene derfor kendetegnet ved et højt flow af klienter og opholdsperioderne kan endvidere være meget varierende. Endvidere er opholdet i arresthuse for mange klienter ofte forbundet med et højt aktivitetsniveau i forbindelse med sagsbehandling og retsmøder, da de som varetægtsarrestanter endnu er uafklarede i forhold til domfældelse. Dette kan gøre fastholdelse i længevarende uddannelsesforløb vanskelig, hvorfor AMU-kurser i kraft af deres korte varighed er et fleksibelt og velegnet uddannelses tilbud i arresthusene. Muligheden for at deltage i AMU-forløb kan ifølge en uddannelsesleder endvidere være en positiv adspredelse for varetægtsfængslede:

Uddannelsesleder: AMU egner sig måske rigtig godt til folk, der er varetægtsfængslede, fordi de ofte er i en eller anden form for krise. Det er jo ikke så fedt at komme herind [arresthuset], uanset om man har været her 10 gange før. De små korte forløb hiver dem lige ud af den tilstand. De kan endda overskue forløb på de der 3 eller 5 dage. Jeg tror faktisk, at det er særdeles velegnet. De skal ud i nogle andre omgivelser og de skal indlære. De skal jo rende rundt med mobber for eksempel og de skal lære nogle nye ting. Jeg tror, at det er en positiv ting for den enkelte indsatte.

Erfaringerne viser også, at der er begrænsninger for, hvilke AMU-kurser der kan afholdes i arresthusene. Dels er usikkerheden om længden af den enkelte klients opholdstid i arresthuset en udfordring i forhold til at sikre den kontinuitet, som de længevarende AMU-kurser forudsætter. Dels kan det af samme årsag være vanskeligt at sammensætte større hold til kurserne. Dertil kommer, at mange arresthuse ikke har de fornødne fysiske forhold og faciliteter til at afholde flertallet af de mere fagspecifikke kurser.

Korte kurser og tværgående undervisning

Derfor satses der i arresthusene typisk på de mere almene og tværfaglige kurser af kortere varighed så som 'Brandbekæmpelse', 'Konflikthåndtering', 'Rengøring', 'Førstehjælp', 'Stress og arbejdsmiljø' m.fl.

Blandt de adspurgte informanter i områdekantorerne i Kriminalforsorgen udtrykkes der forventning om en positiv udvikling i udbuddet af kurser i arresthusene og tendensen er, at der inden for disse generelt tilbydes flere kurser. Endvidere gøres der flere forsøg på at skabe mere fleksibilitet i, hvordan kurserne afvikles. For eksempel er der i nogle områder i Kriminalforsorgen gjort forsøg med at uddanne betjente til at undervise i 'Konflikthåndtering' på tværs af flere arresthuse og fængsler. Erfaringerne med en sådan tværgående afholdelse af AMU viser sig at være gode, idet tilbud om undervisning på denne måde også kan opnås i de mindre arresthuse, der typisk har få indsatte og mangler det fornødne fængselspersonale til at

have egne interne undervisere. Der er desuden flere eksempler på, at der i samarbejde med de lokale AMU-udbydere gøres forsøg på at skræddersy tilbuddene om AMU i arresthuse på tilstrækkelig fleksibel vis, så de bedst muligt passer til målgruppen og arresternes faciliteter.

I forbindelse med udviklingen i aktivitet og udbud af AMU i arresthusene har Kriminalforsorgen ikke vurderet det nødvendigt at pålægge arresthusene opgaver med afrapportering af aktivitet og udbud. På baggrund af de erfaringer, der er gjort i arresthusene, anbefales det, at en sådan registrering påbegyndes ved eventuel forlængelse eller permanentgørelse af forsøgsordningen. Det kan endvidere med fordel undersøges nærmere, hvordan vilkårene for afholdelse af AMU gøres mere ens for områdernes arresthuse og dermed for de indsatte, som er placeret i disse.

Opsummering

Overordnet set er AMU et velegnet uddannelses tilbud til indsatte i fængsler og arresthuse. Erfaringerne viser, at kursernes korte varighed og erhvervsfaglige sigte er væsentlige kvaliteter ved AMU, der passer godt til en målgruppe med et generelt lavt uddannelsesniveau. En stor styrke ved AMU er også den praksisnærhed, som opnås i enkelte kurser såvel som længere forløb.

Der er gjort gode erfaringer med at afholde AMU under forskellige former i fængslerne og arresthusene. Ved brugen af fængselspersonale som interne undervisere opnås der en tilstrækkelig grad af fleksibilitet i udbuddet og tilrettelæggelsen af kurser. Der er dog udfordringer forbundet med at bruge fængselspersonalet som undervisere, og der bør rettes opmærksomhed mod værksmestres og betjentes behov for yderligere pædagogisk opkvalificering. Det er desuden en udfordring at opretholde aktivitetsniveau og udbud, når fængselspersonalet skal varetage den øvrige beskæftigelse. Frafald og længevarende fravær blandt de interne undervisere er også faktorer, der gør udbuddet sårbart.

Overordnet set vurderes samarbejdet mellem Kriminalforsorgens institutioner og de lokale AMU-udbydere at være positivt. Hvert fængsel har indgået samarbejde med lokale AMU-udbydere om certificeringen af fængselspersonalet som undervisere og tilrettelæggelsen af de forskellige AMU-forløb, der afholdes. I få tilfælde afholdes kurser ved eksterne undervisere. I afsnittet nævnes som eksempel FAF (Fagligt Arbejdsmarkedsforløb), der er et længevarende forløb sammensat af en række tværfaglige og fagspecifikke kurser relateret til stilladsbranchen. Erfaringerne fra dette forløb viser sig at være gode, og det vurderes at være væsentlige kvaliteter herved, at forløbet har et tydeligt branchemæssigt sigte. Formen, hvorunder forløbene tilrettelægges, begrænser dog flertallet af de indsatte fra at kunne deltage i et eller få af kurserne uden at påbegynde hele forløbet.

Mange indsatte har manglende og til tider dårlige erfaringer med skolegang. I tillæg til de øvrige uddannelsestilbud i Kriminalforsorgen er AMU derfor et passende tilbud til disse indsatte, dels fordi kurserne er praksisnære og dels fordi, at de er kompetencegivende i forhold til videre uddannelse og arbejde. AMU vurderes også at have en motiverende effekt, der kan give indsatte mod på at påbegynde anden uddannelse (fx EUD, AVU og FVU) under afsoning.

I afsnittet sættes der spørgsmålstegn ved, om manglende retningslinjer for, hvordan fængsler og arresthuse rekrutterer og visiterer indsatte til de forskellige kurser begrænser målgruppen og afskærer nogle indsatte med behov for uddannelse fra visse AMU-forløb. Der er stor variation i, hvilke indsatte der får tilbud om AMU, og ligeledes er der stor variation i, hvordan udbuddet tilpasses de indsattes ønsker og behov.

AMU afholdt i arresthuse beskrives særskilt i afsnittet, da disse er underlagt andre vilkår end fængslerne. Dels formodes arresthusene at have et mindre elevgrundlag, og dels har de ikke de samme muligheder for at afholde mere fagspecifikke kurser. Erfaringerne viser, at der i arresthusene tilstræbes en mere fleksibel form at afholde AMU-forløb under. Idet der sættes mere i de kortere og tværfaglige kurser, gøres det muligt at tilbyde AMU til indsatte i arresthuse og det viser sig, at erfaringerne hermed har været positive.

Konklusion

Nedenfor er listet de internt opstillede projektmål og succeskriterier og en efterfølgende vurdering af, hvorvidt disse er indfriet.

Mål for forsøgsordningen
1. Ved udgangen af 2015 skal der være skabt bedre muligheder for de indsatte for at påbegynde, fortsætte og gennemføre AMU-kurser på samtlige institutioner
2. Udbuddet og oprettelsen af AMU-kurser skal være tilpasset behov og efterspørgsel blandt de indsatte

Succeskriterier for forsøgsordningen
3. En stor del af fængslerne og en del af arresthusene skal tilbyde AMU internt
4. Der skal tilbydes en bred vifte af forskellige typer AMU-kurser på institutionerne
5. Der skal blandt de indsatte være en høj efterspørgsel på de tilbudte AMU-forløb
6. Andelen af gennemførte kursusforløb skal være høj
7. Gennemførelse af AMU-kurser skal i videst muligt omfang føre til påbegyndelse af øvrig uddannelse i fængslet

Ad 1) I forsøgsperioden er AMU blevet udbredt til alle fængsler, der nu tilbyder forskellige AMU-forløb tilpasset faciliteter og personalemæssige ressourcer. Udviklingen i udbuddet viser, at fængslerne i stadig stigende grad tilbyder et bredere udvalg af AMU-kurser. Der er endvidere registreret markante stigninger i antallet af påbegyndte og gennemførte forløb. Målet vurderes derfor indfriet på tilfredsstillende vis.

Ad 2) Da der ikke foretages en præcis afdækning af indsattes behov og ønsker for AMU-kurser, er det vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang dette mål er indfriet. Det fremgår af de kvalitative data, at der er stor variation i, hvordan denne målsætning prioriteres på fængslerne, og at der er behov for en målrettet indsats, hvis der på tværs af fængslerne skal være mere ensartet praksis for, hvordan indsatte visiteres til kurser, og hvordan disse tilrettelægges efter ønsker og behov.

Ad 3 og 4) Kriterierne kan betragtes som opfyldte, da alle fængsler og en del af arresthusene ved udgangen af 2015 tilbyder AMU internt. Gennem forsøgsperioden har fængslerne udbudt gennemsnitlige 10,5 unikke kurser, der fordeler sig på otte forskellige fagområder. Trods fængslernes sikkerhedsmæssige og praktiske begrænsninger er der således opnået stor bredde i de AMU-kurser, der tilbydes.

Ad 5) Der er grund til at antage, at en fremgang i udbuddet har påvirket aktiviteten positivt, og at det stigende aktivitetsniveau er udtryk for en høj efterspørgsel blandt de indsatte. Det vurderes, at efterspørgslen skyldes kursernes praksisnærhed, varighed og erhvervsfaglige sigte. På den baggrund vurderes kriteriet opfyldt.

Ad 6) Andelen af gennemførte forløb i forsøgsperioden har været på gennemsnitlige 86 %, hvorfor kriteriet er opfyldt.

Ad 7) På baggrund af de tilgængelige data kan det ikke påvises, om indsatte, der har deltaget i AMU-kurser, påbegynder anden uddannelse under afsoning. Der er dog blandt de uddannelsesansvarlige en forståelse af, at AMU kan have en motiverende effekt og give mestringsoplevelser for indsatte med et lavt uddannelsesniveau, og der er eksempler på indsatte, der efter deltagelse i AMU kan motiveres til at påbegynde anden uddannelse.

Samlet set er der sket meget siden forsøgsordningens start i 2013. For både fængsler og arresthuse er der gjort mange forsøg og erfaringer med at tilrettelægge og udbyde AMU-forløb tilpasset institutionernes personalemæssige ressourcer og faciliteter. På basis af udviklingen i udbud og aktivitet og den generelle erfaringsopsamling anbefales det derfor entydigt, at muligheden for at afholde AMU i regi af Kriminalforsorgen bør opretholdes enten i form af en forlængelse af den eksisterende ordning eller en egentlig permanentgørelse.

AMU er i forsøgsperioden blevet udbredt til alle fængsler, og der er med hensyn til aktivitetsniveauet og bredden i udbuddene opnået tilfredsstillende resultater. Overordnet set har forsøgsordningen været succesfuld og erfaringerne viser, at AMU er et fleksibelt uddannelses tilbud, der har høj aktivitet og stor efterspørgsel blandt de indsatte. I store træk er der således overensstemmelse mellem de projektmål, der blev fremsat i forbindelse med forsøgsordningen, og den udvikling der er registreret samt de erfaringer, der er gjort i forbindelse hermed.

Bilag 1.

Udbudte AMU-kurser for perioden 2013-2016 fordelt på fængsler

Nedenstående tabeller viser omfang og aktivitet på unikke AMU-kurser fordelt på fængsler for perioden 2013-2016.

Note 1: I forbindelse med reorganiseringen af Kriminalforsorgen i 2014 skiftede visse af Kriminalforsorgens institutioner navne. Da tabellerne er tilbageskuende anvendes de tidligere navne for fængslerne.

Note 2: Tabellerne er baseret på fængslernes egne registreringer. I nogle tilfælde har fængslerne ikke anvendt de korrekte betegnelser for de enkelte kurser. I andre tilfælde kan betegnelsen ikke fremsøges. Derfor kan varighed og kursusnummer for visse kurser ikke oplyses. Visse af fængslernes registreringer på antal *påbegyndte* og *gennemførte* kursister er tilføjet løbende uden tilknytning til et bestemt fagtilbud. Disse fremgår som '*ikke oplyste*' eller '*ukendte*'. Derfor kan tabellerne være behæftet med usikkerheder.

Område Hovedstaden

Table 1. Københavns Fængsler

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Indskrivning og formatering af mindre tekster	47217	2 dage	38	31
Anvendelse af regneark	47218	2 dage	25	16
Almen fødevarerhygiejne	45818	3 dage	148	133
Grundlæggende rengøringshygiejne	46549	1 dag	180	176
Anvendelse af præsentationsprogrammer	44373	2 dage	15	12
Rengøringsmidler og materialekendskab	47206	3 dage	114	109
Personlig udvikling til arbejde og uddannelse	45362	5 dage	0	0
God ergonomi i rengøringsarbejdet	45382	2 dage	66	64
Brug af PC på arbejdspladsen	45565	3 dage	13	8
Opstilling og layout i tekst	47215	2 dage	76	46
Ukendt IT-kursus			32	3
Ikke oplyst			32	27
Sum			739	625

Table 2. Statsfængslet ved Horserød

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
-----------	-----	----------	------------	-------------

Indskrivning og formatering af mindre tekster	47217	2 dage	42	42
Andvendelse af regneark	47218	2 dage	55	55
Arbejds miljø og sikkerhed, svejsning/termisk	44530	1 dag	87	87
Stress og arbejdsmiljø	40382	2 dage	117	117
Førstehjælp	42730	0,4 dage	38	38
Personlig udvikling til arbejde og uddannelse	45362	5 dage	79	78
Kommunikation i teams	45366	3 dage	75	75
Systemstillads	44004	15 dage	93	89
Konflikthåndtering	46493	3 dage	127	126
Ukendt Tekstbehandling			19	19
Sum			732	726

Område Sjælland

Tabel 3. Statsfængslet i Jyderup

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Indskrivning og formatering af mindre tekster	47217	2 dage	28	18
Andvendelse af regneark	47218	2 dage	18	14
Arbejds miljø og sikkerhed, svejsning/termisk	44530	1 dag	50	46
Hygiejne på skoler og institutioner	46550	2 dage	14	14
Grundlæggende rengøringshygiejne	46549	1 dag	12	12
God ergonomi i rengøringsarbejdet	45382	2 dage	5	5
Arbejds miljø 1 i faglærte og ufaglærte job	48049	2 dage	16	16
Ukendt Førstehjælp			45	45
Ukendt Stillads			44	44
Tastaturbetjening ved brug af 10-fingersystem	47216	3 dage	2	1
Ukendt IT-kursus			16	6
Konflikthåndtering	46493	3 dage	27	27
Powerpoint (Anvendelse af præsentationsprogrammer)	44373	2 dage	5	4
Personlig udvikling til arbejde og uddannelse	45362	5 dage	25	25
Vejen som arbejdsplads	33426	2 dage	17	17
Sum			324	294

Tabel 4. Statsfængslet Vridsløselille

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Bagekursus 1			12	9
Bagekursus 2			5	5
Fast food			8	8
Grundtilberedning 1			5	5
Grundtilberedning 2			7	7
Hjemmelavet sund fast food 1			6	3
Hjemmelavet sund fast food 2			9	8
Smørrebrød - nu og i fremtiden	40839	3 dage	7	6
Sum			59	51

Område Syddanmark**Tabel 5. Statsfængslet Renbæk**

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Indskrivning og formatering af mindre tekster	47217	2 dage	1	1
Andvendelse af regneark	47218	2 dage	1	1
Arbejds miljø og sikkerhed, svejsning/termisk	44530	1 dag	8	7
Design og automatisering af regneark	44346	2 dage	1	1
E-mail til jobbrug	47293	2 dage	6	6
Håndtering af uheld og ulykker	47115	3 dage	14	12
Introduktion til førstehjælp på jobbet	42730	0,4 dage	16	16
Konflikthåndtering	46493	3 dage	23	19
Uheld og ulykker	47115	3 dage	8	8
Sum			78	71

Tabel 6. Statsfængslet i Ringe

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Andvendelse af regneark	47218	2 dage	12	12
Etablering af mindre anlæg med fliser og planter	44276	20 dage	3	3
Ukendt Førstehjælp			3	3
Konflikthåndtering	46493	3 dage	57	55
MAG-svejsning proces 135	44676	5 dage	14	13
Sum			89	86

Tabel 7. Statsfængslet Søbysøgård

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Ukendt Førstehjælp			24	22
Konflikthåndtering	46493	3 dage	35	31
Lysbuesvejsning	44154	5 dage	8	2
Betjening og vedligehold af motorkædesave	42383	5 dage	39	34
Nem-ID og internet til jobbrug			20	16
Sum			126	105

Tabel 8. Statsfængslet ved Sdr. Omme

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Arbejdsmiljø og sikkerhed, svejsning/termisk	44530	1 dag	6	6
Rulle- og bukkestillads - opstilling mv.	45566	1 dag	38	34
Ukendt Førstehjælp			36	26
Ukendt Hygiejnekursus		3 dage	26	23
Konflikthåndtering	46493	3 dage	17	11
Ukendt Tegnefremstilling i CAD			7	6
Sum			130	106

Tabel 9. Statsfængslet i Nyborg

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Arbejds miljø og sikkerhed, svejning/termisk	44530	1 dag	52	41
Brandforanstaltninger v. gnistproducerende værktøj	14014		18	18
Kantsøm pl/pl	40086	10 dage	5	4
Lys b. svejs-kants plade/rør	40087		15	11
MAG-svejs-kants plade/plade pr 135	40092	5 dage	90	63
MAG-svejs-kants plade/rør pr 135	40092	5 dage	78	51
MAG-svejs-stumps plade alle pos pr 135	40095	5 dage	21	14
MAG rør pos PA-PC pr 135	40096	5 dage	17	18
MAG-svejs-stumps rør pos PA-PC pr 136	40102	5 dage	5	4
TIG Kantsøm plade/rør ulegeret	40104	5 dage	15	10
TIG-svejs-stumps uleg rør alle pos	40107	10 dage	3	3
TIG-svejs-kants rustfri plade/rør	40108	5 dage	5	4
TIG-svejs-stumps tynd rustfri plade	40109	5 dage	14	13
Lysbuesvejsning	44154	5 dage	70	54
Lysbue, Reparationssvejsning	44161	15 dage	24	16
TIG-svejsning	44451	5 dage	28	15
MAG-svejsning proces 135	44676	5 dage	58	43
Gassvejsning stums. Rør	44726	10 dage	1	1
TIG-svejs-stumps uleg rør pos PA-PC	47137	5 dage	22	20
TIG Kantsøm plade/plade ulegeret	47460	5 dage	29	28
Gassvejs. kantsøm pl/rør alle ps.	47463	5 dage	5	5
Ukendt MAG Adgang			16	13
Ukendt TIG adgang			21	17
Ukendt kursus			22	20
Almen fødevarehygiejne	45818	3 dage	1	1
Brød, kager og desserter i cafeteria og kantine	44607	5 dage	6	6
Førstehjælp og brandbekæmpelse			4	4
12 timers 1. hjælp m. bevis (IDV)			25	25
1. hjælp 3 timer			37	32

Fødevarehygiejne og egenkontrol	47481		35	35
Lunt og varmt køkken i cafeteria og kantine	44605	5 dage	6	6
Sum			748	595

Område Nord- og Midtjylland

Tabel 10. Statsfængslet Kragsskovhede

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Indskrivning og formatering af mindre tekster	47217	2 dage	23	12
Andvendelse af regneark	47218	2 dage	92	24
Arbejds miljø og sikkerhed, svejsning/termisk	44530	1 dag	47	37
Betjening og vedligehold af motorkædesave	42383	5 dage	13	12
Grundlæggende rengøringshygiejne	46549	1 dag	63	54
Lysbuesvejsning, proces 111		5-15 dage	5	5
MAG-svejsning		5-15 dage	2	2
Pasning og hold af husdyr	45883	2 dage	2	2
Rengøringsmidler og materialekendskab	47206	3 dage	16	16
Rulle- og bukkestillads - opstilling mv.	45566	1 dag	16	16
TIG-svejsning	44451	5 dage	9	7
Almen fødevarehygiejne	45818	3 dage	40	30
Sum			328	217

Tabel 11. Statsfængslet Midtjylland

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Almen fødevarehygiejne	45818	3 dage	51	49
Tegningsforståelse og målteknik (Autocad)	32576	5 dage	0	0
14 ukendte kurser "inden for maskinsnedkerområdet"			227	225
Førstehjælp	42730	0,4 dage	0	0
Ukendt "Grundlæggende IT"			5	3
Betjening og vedligeholdelse af motorkædesav	42383	5 dage	16	16

3 ukendte "IT-kurser"			41	41
Grundlæggende rengøringshygiejne	46549	1 dag	42	40
Sum			382	374

Tabel 12. Statsfængslet Møgelkær

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Arbejds miljø og sikkerhed, svejning/termisk	44530	1 dag	24	24
Blomsterbinding til begivenheder og højtider	40720	5 dage	15	14
Betjening og vedligehold af motorkædesave	42383	5 dage	11	11
Det kreative kolde køkken	42438	5 dage	4	4
Lunt og varmt køkken i cafeteria og kantine	44605	5 dage	4	4
Brød, kager og desserter i cafeteria og kantine	44607	5 dage	4	4
Søde sager i restaurant og kantine	45493	4 dage	20	20
Bagværk i restaurant og kantine	45497	4 dage	8	8
Salat og salatbar i madfremstilling	45531	2 dage	6	6
Almen fødevarerhygiejne	45818	3 dage	29	26
Danske egnsretter på menuen	47729	2 dage	3	3
Overfladebehandling af træ og pladematerialer	46864	0,5 dage	8	8
MAG-svejsning proces 135	44676	5 dage	8	7
Manicure	30125	5 dage	12	12
Grundlæggende rengøringshygiejne	46549	1 dag	9	9
Sum			165	160

Tabel 13. Statsfængslet Østjylland

Fagtilbud	Nr.	Varighed	Påbegyndte	Gennemførte
Arbejds miljø og sikkerhed, svejsning/termisk	44530	1 dag	23	23
Førstehjælp	42730	0,4 dage	63	57
Almen fødevarerhygiejne	45818	3 dage	0	0
Grundlæggende rengøringshygiejne	46549	1 dag	37	33

Konflikthåndtering	46493	3 dage	21	21
Rengøringsmidler og materialekendskab	47206	3 dage	36	32
Syning af pudebetræk til sidde møbler	40307	1 dag	4	4
Symaskiner og værktøjer til fremstilling af betræk	40306	2 dage	2	2
TIG-svejsning	44451	5 dage	14	14
Sum			200	186